

**Beestjes van de maand maart:
Galwespen en de lensgalwesp**
Pagina 2. Anna Kreffer

**Beeldverslag paddenstoeleninventarisatie
Meijendel**, Pagina 5. Eke van Batenburg

Excursie Arkemheen en het Horsterwold
Pagina 6. Lis Stolp

Fotowedstrijd Start van de Lente
Pagina 9

ALV 3 maart 2024
Pagina 10.

En Verder:

- ▶ Geen padelbanen in de Bosjes van Pex...**9**
- ▶ Boek van de maand...**9**
- ▶ Workshop wespen...**10**
- ▶ Floron basis cursus planten...**10**
- ▶ Agenda...**11**
- ▶ Contact bestuur en werkgroepen...**12**

Deze Nieuwsbrief verschijnt gewoonlijk maandelijks rond de 1^e van die maand. Leden KNNV afdeling Den Haag ontvangen een e-mail met kleine toelichting als een nieuwe Nieuwsbrief op deze website staat. Als je steeds bij het verschijnen van een Nieuwsbrief zo'n bericht wilt blijven ontvangen hoeft je niets te doen. Wil je de meldingen over de nieuwsbrief van KNNV Afdeling Den Haag niet ontvangen (of juist weer wel)? Vul dan "[Het formulier](#)" op de pagina Nieuwsbrieven in.

Beestje van de maand maart: Galwespen en de lensgalwesp

Tekst en foto's: Anna Kreffer.

Galwesp op eik in april. Foto: Hans van Helden

Gallen

De vreemde vergroeiingen op planten vallen vaak op. Veel organismen kunnen gallen veroorzaken: schimmels, mijten, bladluizen, kevers, vliegen, galmuggen etc. Maar de meest interessante groep zijn wel de galwespen. Zij veroorzaken niet alleen gallen, maar per soort soms ook twee verschillende soorten gallen. Het zijn kleine dieren met een ingewikkelde levensloop.

Galwespen

Sluipwespen (Parasitica) zijn een grote orde binnen de vliesvleugeligen (Hymenoptera). Galwespen (Cynipoidea) behoren bij de sluipwespen, maar leven niet parasitair, de larven grazen plantencellen in het binnenste van een zelfveroorzaakte gal. Vooral op eik leven vele soorten galwespen. Met hun legboor leggen vrouwen galwesp een eitje in de plant. De larve zorgt voor galvorming, waarbinnen ze min of meer veilig kan ver-

2024 Jaar van de Wesp

Naturalis, EIS en andere organisaties hebben 2024 uitgeroepen tot het jaar van de wesp. Dit jaar staat ook "beestje van de maand" in het teken van de wesp. In Nederland komen meer dan 5000 verschillende soorten voor, met een grote diversiteit in uiterlijk en leefwijze. Zoveel soorten bieden genoeg inspiratie voor een heel jaar wespen

blijven. De binnenkant van een gal heeft voedzame plantencellen, die de larve kan eten.

De larven lijken wat op maden, ze hebben een kleine kop en pootloos lichaam. Ze

Rozenmosgalwesp, *Diplolepis rosae*.
Foto: Hans van Helden

Satijnen knoopjesgalwesp, *Neuroterus numismalis*, op eikenblad. Foto: Hans van Helden

Hondsdrafsnoepje, *Liposthenes glechomae*.
Foto: Hans van Helden

Eikenroosje of Ananasgal, agame generatie van de galwesp *Andricus foecundatrix*, op eik.
Foto: Hans van Helden

poepen pas net voor de verpopping, zo houden ze de larvenkamer schoon. Alle galwespen zien er zo'n beetje hetzelfde uit. Ze zijn glanzend roodbruin of zwart met goed ontwikkelde vleugels. Antennen hebben maximaal 16 segmenten. Vrouwtjes hebben een zijdelings samengedrukt achterlijf en een hoog, gebocheld borststuk, ze worden over het algemeen iets groter dan mannetjes. Zien de wespen er hetzelfde uit, de gallen die ze veroorzaken zijn vaak heel karakteristiek voor de soort.

Agame en seksuele generaties

Galwespen op eik hebben vaak twee generaties in een jaar: een seksuele of geslachtelijke generatie met mannen en vrouwen, gevolgd door een aseksuele of agame of ongeslachtelijke generatie met alleen vrouwen.

De seksuele generatie vliegt vaak in het voorjaar, de aseksuele in de zomer of herfst.

Inquilinen

De natuur zou de natuur niet zijn als ook galwespen hun belagers hebben. Een speciaal soort zijn de inquilinen. Dat zijn galwespen die het vermogen tot galvorming zijn verloren en daarom bij andere galwespen gaan buurten. Ze kunnen in een gal van een andere wesp kamertjes voor een eigen larf veroorzaken, vaak in het buitenste galweefsel van de oorspronkelijke gal. Ze kunnen zo de grootte en vorm van een gal veranderen. De oorspronkelijke larve wordt soms gedood met de legboor of komt om door de groeiende kamers van de inquiline.

Oude gallen Ramshoorngalwesp, *Andricus aries*

Lensgalwesp, *Neuroterus quercusbaccarum*, agame generatie. Foto Anna Kreffer

Lensgalwesp

Volwassen lensgalwespen zijn zwart van kleur. Het voorlichaam is donkerder dan het achterlijf, dat aan de zijanten is afgeplat. Ze hebben gele poten en transparante vleugels met verminderde adering. De agame

Lensgalwesp, *Neuroterus quercusbaccarum*, seksuele generatie. Foto's: Anna Kreffer

en de seksuele generatie verschilt niet veel in grootte, ze hebben een lengte van 2,5-2,9 mm.

De lensgalwesp, *Neuroterus quercusbaccarum* is een van de galwespen op eik waarvan de gallen, zeker in de herfst veel gezien worden. Deze herfstgallen zien eruit als gelige platronde bolletjes, oudere gallen worden rood van kleur, ze zitten aan de onderkant van bladeren van zomereik. Aan de bovenzijde van het blad zijn de aanhechtspunten van deze gallen te herkennen aan kleine gele stippen.

Overwinteren

Er woont een enkele larve in elke gal. In de herfst vallen deze gallen van het blad af, eerder dan het blad van de boom valt. De larven overwinteren in en ontwikkelen zich verder in de afgevalen gal. Gallen die niet van het blad afvallen verdrogen en komen niet meer uit.

Vanaf maart komen de volwassen vrouwtjes uit deze lensgalletjes. Het is de agame of vrouwelijke generatie! Ze kunnen tot in mei gevonden worden. Deze vrouwtjes zorgen voor ronde besgalletjes in de meeldraden en op de bladeren, deze zijn 5 tot 7 mm groot.

De gallen zijn te vinden vanaf mei. Ze zijn eerst groen van kleur en later rood tot bruin. Uit deze gallen komt de seksuele generatie, dus mannen én vrouwen. Deze wespen zijn

te vinden van juni tot augustus. De vrouwen zorgen daarna weer voor een nieuwe lichte lensgallen op de onderkant van eikenbladeren.

Zelf een gal of galwesp gezien?

Heb je een galwesp of gal gezien?

Meld dit met een goede foto plus de waardplant waarop de gal is gevonden op waarneming.nl.

Als je zelf geen account hebt stuur je een foto met de plaats en datum naar onderstaand mailadres.

Wil je graag meer weten over een wespensort? Heb je tips en ideeën die je met ons wil delen? We horen het graag.

Vragen of opmerkingen:

voorzitter@den-haag.knnv.nl

Knikkergalwesp, *Andricus kollari*
Foto: Hans van Helden

Beeldverslag paddenstoeleninventarisatie van Meijendel

Foto's: Eke van Batenburg

Gele korstzwam
Stereum hirsutum

Duindoornvuurzwam
Fomitiporia hippophaeicola

Grote speldenprikzwam
Poronia punctata

Berkenzwam
Piptoporus betulinus

Doolhofzwam
Daedalea quercina

Roodporie houtzwam
Daedaleopsis confragosa

Roze raspzwam
Steccherinum ochraceum

Bosnetje
Ceriporia reticulata

Witte tandzwam
Schizopora paradoxa

Smalsporige tandjeszwam ???
Hyphodontia alutacea

Vriendelijke groet.....Eke

Veel moois te zien op Strand Nulde

Excursie KNNV Vogelwerkgroep naar Arkemheen en het Horsterwold

Tekst en foto's: Lis Stolp

We verzamelen op 10 februari om 8:30 uur bij de parkeerplaats Appelgaarde bij station Mariahoeve en rijden daarna via Bunschooten naar de Bonte Poort. De Bonte Poort is onderdeel van de Arkemheensepolder (een Natura 2000 gebied) en zien daar vooral grauwe gans, kolgans, brandgans en Canadese gans, maar niet de daar gewenste soort.

De beestjes staan wat verderop, om de hoek, waar één van onze twee excursiegasten al staat te kijken. De groep van ca 40 prachtige, rustende en rondkijkende goudplevieren staan in het drassige weiland, niet

zo ver van de weg. Ze zitten er samen met een flinke groep bonte strandlopers en even later vliegt er ook nog een kemmaan in.

Geen koffie maar zeearend

We genieten er een tijdje van en rijden dan door naar het gemaal, waar we denken koffie te kunnen drinken, maar dat blijkt een illusie: er wordt verbouwd. Binnendijks worden we daar wel verrast door een schitterend paartje zeearend. Ze vliegen ook even op van hun paaltjes in een weiland gevuld met een grote groep Kieviten. Verder zien en horen we daar in de Arkemheense-

*Paartje zeearend, *Haliaeetus albicilla*, met de Kieviten, *Vanellus vanellus**

*Goudplevier, *Pluvialis apricaria**

Geblokkeerd pad

Uitzicht vanuit de Tuurtoren

Sijs, Spinus spinus

polder tienduizenden smienten en een paar wulpen. Aan de andere kant van de Oude Zeedijk zien we op het Nijkerkernauw: wilde eend, kuifeend, bergeend, fuut, brilduiker, middelste- en grote zaagbek, meerkoet en tot onze verrassing een roodhalsfuut. Op de rij paaltjes in het water: zilvermeeuw, Pontische meeuw, aalscholver, kokmeeuw, kleine mantelmeeuw en we horen cetti's zanger. Vlakbij ligt Strandhuys Nijkerk, waar we met ons zessen gastvrij worden ontvangen en ons te goed doen aan koffie met iets lekkers erbij.

Daarna gaan we naar Strand Nulde waar we het rijk alleen hebben met de vogels. We zien een paar knobbelzwanen en grote zilververreigers en horen boomkruiper en ijsvogel.

Mannetje en vrouwtje Nonnetje, *Mergellus albellus*, en Krakeenden, *Mareca strepera*

Kemphaan, *Calidris pugnax*

Viltig judasoor, *Auricularia mesenterica*

Sijsjes en Hooglanders

Dan wordt het tijd om naar het Horsterwold (Staatsbosbeheer) te gaan en we maken daar een wandeling door het relatief jonge bos, aangeplant in 1973, naar de Stille Kern van 900 ha. Vlakbij de start van de wandeling staat op de Horsterberg een 12 m hoge tuurtoren, vanwaar we een geweldig uitzicht hebben op het enorme gebied en op degenen die beneden zijn gebleven. Meteen al hebben we een grote groep sijsjes in de elzen langs het pad naar de toren.

We wagen ons tussen de Schotse Hooglanders door, maar komen niet ver. Het pad wordt te nat en het wordt geblokkeerd door veel valhout zoals omgewaaide bomen. Hier horen we gelukkig wel de grote bonte specht.

Het toetje

We nemen een ander pad en dat leidt ons rechtstreeks naar, wat ik de Stille kern zou noemen. We krijgen een ongelooflijk mooie traktatie: een groep van 17 nonnetjes: 10 vrouwtjes en 7 mannetjes. Ook tafeleend, krakeend en wintertaling laten zich daar zien. We nemen de tijd om te genieten van al dit schoons.

Maar helaas, het loopt al tegen vieren: we moeten langzaam maar zeker terug naar de auto's. We doen het rustig aan en horen en zien nog staartmees, putter, boomklever, merel, koperwiek en goudvink.

Klein hoefblad, *Tussilago farfara*

Al met al een heel fijne dag, met prachtige waarnemingen. We tellen tegen de 60 soorten.

Fotowedstrijd Lente 2024

Deel je mooiste lentefoto met ons! Zend maximaal twee foto's vóór 1 juni naar onderstaand adres. De foto's moeten dit jaar zijn gemaakt. Voor de winnaar is er een prijs: een KNNV uitgeverij boekenbon van €50,-.

Ook al ben je geen lid van de KNNV, dan mag je toch jouw foto's inzenden. Foto's insturen kan eenvoudig via <https://denhaag.knnv.nl>

Geen padelbanen in de Bosjes van Pex

Twee ondernemers hebben een omgevingsvergunning aangevraagd om 5 à 6 niet-overdekte padelbanen aan te leggen op tennispark Berg en Dal in de Bosjes van Pex. Dit levert onacceptabele overlast en schade op door geluid, licht, parkeerdruk en bomenkap voor natuur, omwonenden en recreanten.

Omwonenden zijn een petitie gestart: <https://bosjesvanpex.petities.nl/>

Boek van de maand **Veldgids Amfibieën en reptielen**

Veldgids Amfibieën en reptielen
West- en Centraal Europa,
150 soorten met determinatie-
sleutels

Auteurs: Ton Stumpel en Henk
Strijbosch

Prijs leden KNNV: € 35,95

Niet leden: € 39,95

Aandacht voor herkenning,
leefwijze, verspreiding,
habitat, trefkans en verwar-
ring. Soortnamen in vele
talen..

**De KNNV uitgeverij heeft
veel mooie boeken, die
kun je bij ons bestellen!**

<https://knnvuitgeverij.nl>

De geheel herziene uitgave beschrijft 150 soorten amfibieën en reptielen van West- en Centraal Europa. Met kleurenfoto's, beschrijvingen en geïllustreerde determinatiesleutels zijn de Europese kikkers, padden, salamanders, schildpadden, slangen en hagedissen makkelijk te herkennen. Determinatiesleutels, óók van de larven en eieren.

Natuurboeken zijn een fijn cadeau voor jezelf of familie en vrienden.

Leden van de KNNV krijgen 10% korting. Bestel via de afdeling: makkelijk, geen verzendkosten en je steunt de afdeling!

Bestel bij: voorzitter@den-haag.knnv.nl

ALV 3 maart 2024

Op zondag 3 maart hebben we onze jaarlijkse ledenvergadering gehouden. In het kort de belangrijkste punten. We hebben twee nieuwe bestuursleden: Anja Bakker wordt de nieuwe penningmeester en Ton Huijbregts is, na een jaar als interim te hebben gewerkt, gekozen als nieuwe secretaris.

Annelies Willemse wordt bedankt voor haar tijd als penningmeester en blijft nog actief als ledenadministrateur.

Els van Maanen is benoemd als Lid van Verdienste, ze ontving hierbij als aandeken een roodborstje. Els heeft onlangs haar laatste taak als coördinator excursies neer moeten leggen. Ze is jaren actief geweest voor onze vereniging als secretaris, voorzitter en draaide mee in diverse werkgroepen.

*Els van Maanen neemt het roodborstje in ontvangst.
Foto: Annelies Willemse*

Ook heeft ze meerdere nieuwe bestuursleden aangedragen. We zijn haar heel dankbaar.

Workshop wespen 2024 Jaar van de Wesp

Zaterdag 30 maart worden we wegwijs gemaakt in de wereld van de wespen. Inloop 9:30 uur, start 10:00 uur tot ongeveer 16:00 uur.

Koffie, thee met wat erbij wordt verzorgd, lunch zelf meenemen. Een cafetaria is nabij.

Workshop wespen wordt gegeven door Augustijn De Ketelaere en Fons Verheyde uit België. Beide zijn vrijwilligers bij Aculea, de wilde bijen en wespenwerkgroep, en zijn gespecialiseerd in wespen.

Wat te verwachten? Een inleiding tot het herkennen van de meeste wespenfamilies, advies bij inzamelen en prepareren. Hulp bij determinatie voornamelijk tot subfamilie/genus voor o.a. sluip- en schildwespen (Ichneumonidae/Braconidae) en andere kleinere groepen wespen. Eigen verzamelde specimens zeker welkom!

Info en aanmelden:

voorzitter@den-haag.knnv.nl

Gratis voor leden van KNNV, niet-leden € 10,- bijdrage reiskosten.

Inschrijven vóór 10 maart

Floron basiscursus planten in samenwerking met onze afdeling

Leer planten en plantenfamilies goed kennen en verrijk je natuurplezier!

Op 20 maart start de basiscursus FLORA 2024

Dit is een cursus van 14 digitale lessen, ontwikkeld door FLORON.

Onze afdeling geeft hierbij aansluitend een aantal excursies en mogelijkheid om met elkaar en in het veld te oefenen in kijken en werken met een flora.

We mogen daarom deze cursus met grote korting aanbieden:

€ 50,- voor leden van de KNNV

€ 80,- voor niet-leden, jaarlidmaatschap van onze afdeling is € 30,-.

Benodigde flora's en loep zijn te bestellen bij aanmelding:

<https://denhaag.knnv.nl/nieuws/meld-je-aan-voor-de-basiscursus-flora-2024/>

Agenda

Geen lid? Ga eens mee om kennis te maken.

- ▶ Meerijden in auto? Afrekenen met chauffeur aan eind van excursie à € 0,10/km
- ▶ Deelname altijd op eigen risico.
- ▶ Meenemen van honden of andere huisdieren is niet toegestaan.
- ▶ Info: Ineke Gilbert, 06-44069099, inekegilbert@ziggo.nl.

▶ **Zaterdag 9 maart Vogelexcursie Nieuwe Driemanspolder – Buytenpark**

In de plassen van de Nieuwe Driemanspolder zijn veel vogels.

Verzamelen: Parkeren vóór de Witte Raaf, Voorweg Zoetermeer om 9.00 uur.

Organisatie: Marijke Ammerlaan, 070-3871187.

▶ **Woensdag 20 maart Ochtendexcursie Westduinen**

Een wandeling van ongeveer 3 uren.

Verzamelen: 10.00 uur, bij keerlus eindpunt tramlijn 12, Markenseplein, Duindorp, Scheveningen. Bus 22 stopt hier ook. Betaald parkeren vanaf 13.00 uur (wèl tevoren checken!).

Meenemen: bv. Verrekijker, regenkleding, zonnehoed, brood en drinken.

Horeca: Mogelijk is er al een strandtent open voor de koffie. Organisatie M.O..

▶ **Zaterdag 30 maart 9:30 10:00 uur Workshop wespen**

We worden wegwijs gemaakt in de wereld van de wespen door Augustijn De Ketelaere en Fons Verheijden.

Locatie MEC (Milieu Educatie Centrum)Zuiderpark, Anna Polakweg 7, 2533 SW Den Haag.

Inloop 9:30 uur, hele dag. Voor koffie en thee wordt gezorgd, lunch zelf meenemen. Een cafetaria is nabij.

Info en aanmelden: voorzitter@den-haag.knnv.nl.

▶ **Vrijdag 12 april 2024 om 19:30 uur Bestuursbijeenkomst**

Digitaal, via zoom. Iedereen is welkom om eens te horen wat we bespreken.

Info en aanmelden: voorzitter@den-haag.knnv.nl.

▶ **Zaterdag 13 april Dagexcursie buitenplaats Elswout**

Eind september zagen wij Elswout vooral paddenstoelen. Nu gaan we voor de stinzenplanten. We verwachten veel soorten te zien. Ook vogels krijgen onze aandacht.

Verzamelen: 9.15 uur op het Den Haag Centraal. De trein vertrekt om 9.33 uur . Horeca aan het begin bij station Overveen.

Organisatie: Mies Eveleens, 015-2571535 en Renée Lankhorst, 06-38508583.

▶ **3-5 mei en 23-25 augustus: studieweekend Landelijke Insecten Werkgroep.**

De weekeinden zijn eventueel los van elkaar mee te maken. Kenners en liefhebbers gaan drie dagen op pad in de prachtige omgeving van Ommen.

Aanmelden of informatie: liw@knnv.nl.

▶ **6-12 juli Insecten-studiereis in Apeldoorn.**

Info: <https://arc.knnv.nl/reizen-2024/>.

Kopij voor de nieuwsbrief: vóór 23^e van de maand

Altijd leuk om jouw avonturen met beestjes, planten en zwammen, liefst voorzien foto's, te delen met anderen. Stuur jouw *eigen* foto's met en een kort verhaaltje vóór de 23^e van de maand naar de redactie.

300-400 Tekens is al mooi, meer mag ook. Pluk geen foto's of teksten van het internet: op zowel foto's als tekst zitten auteursrechten, een boze fotograaf of schrijver stuurt de redactie een flinke rekening.

Maak bij iedere foto een bijschrift, en vermeld de maker. Handig om het bijschrift

tevens de naam van de foto te maken. Als de redactie moet puzzelen wat er op de foto staat, leidt dit tot fouten.

Tip: Schrijf in de OTT of OVT, dat leest lekker vlot weg.

Mail kopij naar: redactie@den-haag.knnv.nl
Heb je veel foto's? Neem dan contact op met de redactie voor <https://www.dropbox.com/> of gebruik <https://wettransfer.com/>.

Contactgegevens voor bestuur en werkgroepen KNNV afdeling Den Haag

► Voorzitter

Anna Kreffer: voorzitter@den-haag.knnv.nl

► Secretaris

Ton Huijbregts: secretaris@den-haag.knnv.nl

► Penningmeester

Anja Bakker: penningmeester@den-haag.knnv.nl

► Natuurbescherming

Niek Joanknecht: tel. 06-387 56 337 / natuurbescherming@den-haag.knnv.nl

► Bomenwerkgroep

Coördinator Marieke Bos: 070-354 95 68 / bomen@den-haag.knnv.nl

► Studiegroep Lichenen (voorheen korstmossen)

Info: Karel Gort: lichenen@den-haag.knnv.nl

► Paddenstoelenwerkgroep

Coördinator Kees Pincer, tel. 06-337 73 176 / paddenstoelen@den-haag.knnv.nl

Er zijn activiteiten; kijk op de pagina van de paddenstoelenwerkgroep!

Kijk ook in: "[Programma PWWP 2024 1^e halfjaar](#)".

► Plantenwerkgroep

Coördinator Myra Meijering: 06-266 92 544 / planten@den-haag.knnv.nl

► Vogelwerkgroep

Info: Marijke Ammerlaan: tel. 070-387 11 87 / vogels@den-haag.knnv.nl

► Nachtvlinderwerkgroep

Info: Sjoerd Groos: voorzitter@den-haag.knnv.nl

► Insectenwerkgroep

Info: Alexander Deelman, 070-350 24 93 / insecten@den-haag.knnv.nl

► Webmaster van onze afdeling

Dick Gerbrands: webmaster@den-haag.knnv.nl

Dat is 't !